

Petrarka (20 lipca 1304 w Arezzo - 19 lipca 1374 w Arqua)

*Ten humanista z Arezzo
dał z siebie światu co nieco,
wiersze do Laury,
pism uczonych góry,
dzieł takich szukać ze świecą...*

(ebs)

Francesco Petrarca - jeden z pierwszych renesansowych poetów pochodzący z Italii. Pisał zarówno po włosku (nazywanym wówczas *volgare* - językiem pospólstwa), jak i po łacinie.

Urodził się 20 lipca 1304 w Arezzo jako syn notariusza z Florencji. Polityczne niesnaski zmusiły rodzinę Francesca do opuszczenia najpierw rodzinnego miasta, a potem kraju. Osiedlili się w Prowansji nieopodal Awinionu, ówczesnej siedziby papieża.

Francesco wrócił na studia, studiował prawo w Bolonii a także w Montpellier. Po śmierci ojca wrócił do Awinionu i postanowił zostać duchownym, taka droga - ze względu na rozległe beneficja kościelne jakie otrzymał - pozwalała mu na spokojne i dostatnie życie. Stan duchowny nie przeszkodził mu w założeniu rodziny, w 1337 urodził się mu pierwszy syn, jednak szczególnie silnie poeta związany był z córką, z której rodziną zamieszkał na starość.

Petrarka wiele podróżował, korespondował z wieloma intelektualistami z całej Europy i wiódł żywot kosmopolity. Pasjonował się filologią, poszukiwał w bibliotekach starożytnych tekstów i zebrał imponującą kolekcję 200 manuskryptów. Do jego największych odkryć należy "Mowa w obronie Archiasza" oraz listy Cyncerona.

Słynny był z pięknej, literackiej łaciny, dorównującej twórczości Horacego, Cyncerona czy Owidiusza.

8 kwietnia 1341 na rzymskim Kapitolu Petrarka został uwieńczony wieńcem laurowym - najwyższym odznaczeniem przyznawanym twórcom. Paradoksalnie, właśnie od tego momentu rozpoczął się okres głębokiego załamania psychicznego poety. Depresję pogłębiła epidemia dżumy (1348), która zabrała wielu przyjaciół pisarza. W tym roku umrzeć miała także bohaterka sonetów i ukochana poety - Laura.

W 1353 Petrarka związał się z dworem Viscontich. Ostatnie lata życia spędził w willi w Arqua. Tam zmarł 19 lipca 1374.

<https://www.youtube.com/watch?v=85HzPCdL57o>

*S'amor non è, che dunque è quel ch'io sento?
□Ma s'egli è amor, perdio, che cosa et quale?
□Se bona, onde l'effecto aspro mortale?
□Se ria, onde sí dolce ogni tormento?*

*Jeśli to nie jest miłość - cóż ja czuję?
A jeśli miłość - co to jest takiego?
Jeśli rzecz dobra - skąd gorycz, co truże?
Gdy zła - skąd słodycz cierpienia każdego?*

(Sonet CXXXII, tł. Jalu Kurek)

Jeśli wierzyć temu, co pisze poeta w „Canzoniere”, momentem przełomowym w jego życiu było spotkanie Laury, miało to być w Wielki Piątek 6 kwietnia 1327 roku. Jednak kwestia istnienia adresatki sonetów budzi kontrowersje: nawet dla ludzi żyjących w czasach poety Laura była osobą zupełnie nieznaną. Nawet Boccaccio, który przyjaźnił się z Petrarcką, podawał w wątpliwość jej istnienie, sam Petrarcka jednak stanowczo temu zaprzeczał. Biografowie nie zajęli dotychczas jednoznacznego stanowiska: choć przyjmuje się na ogół, że istniała, żadne próby zidentyfikowania Laury z jakąś znaną nam postacią nie okazały się przekonujące.

"Listy" Petrarki - "O sprawach bliskich", "O sprawach starości", "Do potomnych", "Bez nazwiska", "Listy wierszowane" (heksametrem) - nie były przeznaczone do rzeczywistej korespondencji, ale stanowiły (niezwykle popularną wśród humanistów) erudycyjną formę wypowiedzi. Adresatami listów są zresztą nieraz antyczni bohaterowie, a w zbiorze „Bez nazwiska” autor nie ujawnia adresatów. Pomysł na tworzenie zbiorów listów narodził się po odkryciu przez poetę nieznanych średniowieczu listów Cyncerona - na nim też wzorowane są tytuły zbiorów.

"Pisma podróżnicze" to wybór łacińskich tekstów związanych z podróżami i różnymi aspektami podróżowania; są tu listy, mające w znacznej mierze charakter literacki, oraz opis podróży do Ziemi Świętej (wyd. Warszawa 2009, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego). Petrarcka słynie z jednej z pierwszych wypraw turystycznych i alpinistycznych, którą opisał w jednym z listów. Była to wyprawa górską w 1336 roku na Mont Ventoux.

Tematyka listów jest bardzo różnorodna, większość z nich skupia się jednak na refleksjach i przeżyciach autora. Jeden z najsłynniejszych listów zawiera przekład (z jęz. włoskiego na łacinę) ostatniej z nowel "Dekameronu", który to przekład zapewnił jej międzynarodowy rozgłos.

Petrarka gromadził rękopisy podczas licznych podróży lub nawet własnoręcznie przepisywał książki, podarował swój zbiór Wenecji z myślą o utworzeniu tam biblioteki publicznej. Jego manuskrypty zostały później wywiezione do Francji, do dzisiaj zachowały się tylko nieliczne.

Utwory poetyckie

- „Sielanki” - 12 eklog czerpiących z „Bukolik” Wergiliusza.
- „Afryka” - epicki poemat heksametrem na cześć Scypiona Afrykańskiego, wzorowany na Eneidzie, nigdy nie został ukończony.
- „Psalmy pokutne” - wzorowane na łacińskiej poezji biblijnej.

Traktaty erudycyjne i moralne

- "O znakomitych mężach" - wzorowane na Liwiuszu przedstawienie sylwetek 36 bohaterów (mężów rzymskich, postaci biblijnych i mitologicznych)
- "Droga do Syrii" - rodzaj przewodnika dla pielgrzyma udającego się na Bliski Wschód,
- "O życiu w samotności", "O spokoju życia poświęconego religii" - traktaty pochwalające życie w odosobnieniu, poświęcone pracy intelektualnej oraz refleksji religijnej.
- "O postępowaniu w dobrej i złej doli" - zbiór 253 dialogów przedstawiających stoicką postawę wobec losu.
- "O rzeczach godnych pamięci" - przedstawiają przykłady mądrości i roztropności.

Pisma polemiczne

"Inwektywy przeciwko pewnemu lekarzowi", "Inwektywa przeciwko pewnemu potężnemu człowiekowi", "O niewiedzy własnej i innych", "Inwektywa przeciwko temu, który zelżył Italię".

"Tajemnica moja" ("Secretum meum") - autobiografia w formie dialogu Petrarcki ze św. Augustynem w obecności milczącej Prawdy. Augustyn, ucieleśnienie ideałów autora, przypomina mu o jego błędach i grzechach, z których najgorszym jest *accidia* tj. gnuśność - postawa ciągłego niezadowolenia oraz brak akceptacji siebie i świata. Co ciekawe, "Secretum" przedstawia zupełnie inny obraz poety, niż ten z listów i traktatów, gdzie Petrarca stylizuje się na osobę wyniosłą, komentującą z dystansu poczynania innych, odnoszącą się z lekceważeniem zwłaszcza do parających się innymi zajęciami niż refleksja i twórczość literacka.

Twórczość włoska

- "Canzoniere" - tom z utworami napisanymi po włosku, przez poetę zatytułowany "Fragmenty w języku pospolitym", Znane także jako "Sonety do Laury". Zawiera 317 sonetów, 29 kancona, 9 sekstyn, 7 ballad, 4 madrygały."

- "Triumfy" - napisane tercyną, przedstawienie wizji orszaków triumfalnych należących do personifikacji różnych abstrakcyjnych pojęć, a przedstawiające metaforycznie drogę poety do Boga. Nieukończone.

Za życia Petrarca zdobył sławę jako filolog i autor łaciński. Dopiero w XVI w. pojawi się większe zainteresowanie jego włoską twórczością, które przekształca się w petrarkizm - modę na naśladowanie poety, obecną także poza granicami Italii: zwłaszcza we Francji, Anglii, Hiszpanii i w Chorwacji. Wpływ Petrarcki na literaturę polską nie był tak silny, widoczny jest w niektórych lirykach Jana Kochanowskiego i Mikołaja Sępa Szarzyńskiego. Ponownie twórczością poety zainteresowano się w romantyzmie (sonety przekładał m.in. Adam Mickiewicz).

Dom - muzeum Petrarcki znajduje się w Arquà Petrarca, nazwanej tak na cześć poety i położonej pośród powulkanicznych wzgórz Euganejskich, niedaleko Padwy miejscowości.